

УДК 378.016:81'243

Весельська О. Л., Трохименко Я. В.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Стаття розкриває сутність інтерактивних методів у процесі навчання іноземним мовам. Увага акцентується на ефективності застосування інтерактивних методів під час занять з іноземної мови. У статті проаналізовано переваги інноваційного підходу у навчальному процесі.

Ключові слова: інтерактивний метод, традиційна модель навчання, інноваційний прийом, навчальний процес, особистісна позиція.

Мета статті полягає у розкритті суті інтерактивних методів навчання іноземним мовам та доцільності їх застосування у навчальному процесі.

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, висунутих Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ ст.», визначено необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов». Іноземна мова – це не просто навчальний предмет. На відміну від інших академічних предметів, це ціла галузь, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами, кінцевою метою якого є спілкування.

Реформування освіти та сучасні зміни в суспільстві спонукають викладачів шукати інноваційні методи викладання та впроваджувати їх в навчальний процес. Перед освітою стає задача формування нового покоління не лише як носія знань, а як генерації з переважаючим творчим мисленням, що здатна використовувати отримані знання й забезпечувати інноваційний розвиток суспільства в цілому.

Саме тому сучасна педагогічна думка висуває на перший план необхідність реформування системи освіти у такому напрямку, щоб визначити студента центральною фігурою навчального процесу, становлячи тим самим його пізнавальну активність у центр уваги викладачів та засобів навчання.

Дослідження питання активної позиції особистості у процесі навчання присвячено праці вчених педагогів: О. Пометун, Я. Пироженко, М. Кларина, В. Беспальна, І. Якиманської; філософів: А. Зазюна, В. Кременя, С. Подмазіна; психологів: І. Бежа, Д. Ельконіна, П. Гальперіна [2, с. 63-67].

Згідно з особистісно-діяльнісним підходом до організації навчального процесу, в центрі його знаходиться той, хто вчиться. Формування особистості і її становлення відбувається у процесі навчання, коли дотримуються певних умов: створення позитивного настрою для навчання; відчуття рівного серед рівних; забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей; усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених умовисновків; можливість вільно висловити свою думку і вислухати свого співрозмовника. Всім цим умовам відповідають інтерактивні технології навчання, які відносять до інноваційних.

Так історично склалось, що освіта у навчальних закладах надається студентам у колективах (групах), тобто існує групова форма навчання. Основною одиницею такого навчання є заняття. Кожне заняття будується за певною структурою і передбачає організацію навчання за різними моделями. Скористаємось підходами, запропонованими Я.Голантом ще у 60-х р.р. ХХ ст. Він виділяв активну і пасивну моделі навчання, залежно від участі студентів у навчальній діяльності [4, с. 128-132].

Ми розглянемо пасивну, активну та інтерактивну (за Пометун О., Пироженко Л.) моделі навчання і порівняємо їх.

© Весельська О. Л., Трохименко Я. В., 2011

1. Пасивна модель навчання.

За даною моделлю студент виступає у ролі пасивного слухача. Він сприймає матеріал, який йому надає викладач: відеофільм, текст підручника тощо. За такої моделі використовуються методи, коли студенти або дивляться, або слухають, або читають (лекція-монолог, пояснення нового матеріалу викладачем, демонстрація).

Спробуємо визначити позитивні та негативні сторони такої моделі:

Позитивні	Негативні
1. Можна подати великий за обсягом матеріал за короткий час. 2. Одночасно сприймають матеріал усі слухачі. 3. Витрачається мала кількість часу на розповідь або пояснення.	1. Студенти пасивні, не спілкуються ні між собою, ні з викладачем. 2. Не виконують ніяких завдань. 3. Викладачу важко зрозуміти якість засвоєння поданого матеріалу. 4. Відсутній контроль за знаннями. 5. Як правило, невисокий відсоток засвоєння знань.

Навчання за такою моделлю є пасивним. Дану модель можна назвати „Монолог”.

2. Активна модель навчання.

В цьому випадку студент і викладач знаходяться в постійному взаємозв'язку. Студент відповідає на запитання викладача, розповідає. У викладача є можливість співпраці з кожним студентом окремо. За такої моделі використовують активні методи навчання: бесіда, дискусія, фронтальне опитування тощо.

Визначимо позитивні і негативні сторони даної моделі:

Позитивні	Негативні
1. Високий рівень інформації (проблемний метод). 2. Велика кількість студентів, які одночасно можуть сприймати інформацію. 3. Відсоток засвоєння матеріалу досить високий. 4. Майстерність викладача відіграє велику роль в організації такого навчання. 5. Викладач може проконтролювати надані студентам знання.	1. Студенти спілкуються тільки з викладачем. 2. Як правило, на занятті така модель використовується тільки для опитування. 3. Студент знаходиться у постійній напрузі, „запитають-не питають”. 4. Студент може бути незадоволений тим, що його не спитали, не вислухали його думку.

Навчання за такою моделлю є активним. Така модель може дістати назву „Діалог”.

3. Інтерактивна модель навчання.

Схема даної моделі відображає постійне спілкування викладача зі студентами, студентів з студентами. Відбувається спілкування всіх членів колективу. При навчанні за такою моделлю застосовують ділові та рольові ігри, дискусії, мозковий штурм, фронтальне опитування, круглий стіл, дебати.

Перерахуємо позитивні та негативні сторони моделі:

Позитивні	Негативні
1. Розширюються пізнавальні можливості студентів (здобування, аналіз, застосування інформації з різних джерел). 2. Як правило, високий рівень засвоєння знань. 3. Викладач без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань у студентів. 4. Викладач має можливість розкритись як організатор, консультант. 5. Партнерство між викладачем і студентами та всередині студентського колективу.	1. На вивчення певної інформації потрібен значний час. 2. Необхідний інший підхід в оцінюванні знань студентів.

Подану модель можна назвати „Полілог”, вона є прикладом активного навчання.

Якщо порівняти дані моделі, то можна зробити висновки про те, що при наявності певних недоліків інтерактивна модель навчання є досить ефективною.

Упровадження інтерактивних технологій потребує від викладача розуміння суті даної моделі навчання, вміння старанно планувати свою роботу та значної кількості часу [3, с. 192-198].

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної, позитивної взаємодії всіх студентів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці, коли викладач і студент – рівноправні суб’єкти навчання. В результаті організації навчальної діяльності за таких умов у групі створюється атмосфера взаємодії, співробітництва, що дає змогу викладачеві стати справжнім лідером студентського колективу.

Організація інтерактивного навчання передбачає використання дидактичних і рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемної ситуації. Вирішення певних проблем відбувається переважно в груповій формі.

В умовах впровадження інтерактивних технологій слід поступово вводити елементи інтерактивних технологій на окремих заняттях, починаючи з найпростіших – робота в малих групах, парах, трійках, «мозковий штурм», «мікрофон» тощо [5, с. 63].

Основні прийоми інтерактивного навчання (за В. Шарко) поділяються на:

1. “Мозковий штурм” або атака. Метод полягає у вирішенні проблеми та виробленні певної ідеї за обмежений час (10-15 хвилин). Обрати керівників груп шляхом проведення бліц-турніру (5-6 запитань із теми заняття), решта учасників формується за вибором студентів, 5-6 осіб (оптимальна кількість студентів у групах) розміщуються навколо стола. Лідер групи отримує та оголошує тему для обговорення та пропонує протягом хвилини по черзі висловити свої думки. Головне – кількість ідей. Кількість породжує якість. Мають право на існування й абсурдні, на перший погляд, думки. Не допускати критики. Можливе запозичення чужих ідей з метою їх удосконалення. Важливо у процесі обговорення довести правильність своєї думки, а також бажано дійти спільного висновку.

Цей вид роботи активізує інтелектуальні здібності студентів, розвиває фантазію, виробляє вміння толерантно ставитись до чужих думок. Ця діяльність потребує певної підготовки групи, ознайомлення студентів із правилами «мозкового штурму».

2. “Акваріум”. Поділ на групи аналогічно попередній вправі. Одна з груп займає місце в центрі аудиторії, отримує завдання для обговорення, виконання (дискусія або «мозковий штурм», рольова гра, інсценізація). Протягом 3-5-ти хвилин відбуваються розгляд ідеї, виконання завдання, після чого – коротке обговорення того, що почули всією групою. Потім місце за центральним столом займає інша група.

Цей вид роботи можна використовувати на підготовчих етапах до введення більш складних інтерактивних технологій.

3. “Навчаючи” – учусь. Суть прийому полягає в тому, що кожен студент може передати свої знання іншим студентам та отримати від одногрупників нову для себе інформацію у процесі спілкування.

Кожна група має певний обсяг інформації, розділеної на частини та записаної на окремих індивідуальних аркушах. За певний час студенти повинні засвоїти

свою частину інформації та поділитися з іншим учасником групи. Спілкуватись потрібно тільки з одним учасником. Таким чином, усі студенти у групі засвоюють певну суму знань.

Прийом виявився дуже ефективним при узагальненні матеріалу з обраної теми, закріпленні та повторенні вивченого. Стимулює у студентів бажання до навчальної діяльності, створює ситуацію успіху.

4. “Мікрофон”. Цей прийом може використовуватись як у груповій, так і у фронтальній роботі зі студентами, може стати частиною інших інтерактивних прийомів («Мозкова штурм», «Акваріум» тощо); полягає у вільному висловлюванні ідей, думок або відповідей на запитання. Студенти повинні дотримуватись певних правил: висловлюватись по черзі й тільки в символічний мікрофон, не перебивати та не критикувати інших.

Даний вид роботи дозволяє виховувати у студентів уміння вислуховувати інших, бажання ділитися своїми думками [1, с. 136-140].

Отже, ефект від використання інтерактивних прийомів максимальним буде тільки тоді, коли сам викладач глибоко усвідомить суть і необхідність такої роботи, при цьому врахує вікові особливості та рівень розвитку студентів у групі. Демократизація навчання, що є потребою суспільства, неможлива без осучаснення заняття, тому інтерактивні технології відіграють важливу роль у сучасній освіті. Застосування інтерактивних технологій вимагає старанної підготовки викладача і студентів. Вони повинні навчитися успішно спілкуватися, використовувати навички активного слухання, висловлювати власні думки, переконувати й бути переконливими й толерантними та розуміти інших.

Майстерність викладача сьогодні полягає у творчому підході до конструювання заняття, у постійному прагненні підвищити ефективність навчально-пізнавальної діяльності шляхом новітніх організаційних форм. При цьому значущою залишається реалізація виховних, розвивальних та освітніх завдань.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод, посіб. Авт.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: А.П.Н., 2002. – 136-140с.
2. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання: Метод, посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. - К. : А.П.Н. - 72 с.
3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посібн./ О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред.. О.І. Пометун. - К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192-198 с.
4. Методичний poradник: форми і методи навчання / Автор – укладач Б.О. Житник. – Х.: вид. Група «Основа», 2005. – 128-132 с.
5. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Харків : ВГ «Основа», 2003. – 63 с.

The article reveals the essence of the interactive methods in the process of English language teaching. The effectiveness of the interactive methods usage is highlighted. Advantages of innovative approach in the teaching process are analyzed.

Key words: *interactive method, traditional model of teaching, innovative method, teaching process, personal position.*